

Tot i que el diccionari té com a primera accepció de civisme el zel pels interessos i les institucions de la pàtria, entenem aquí que s'associa a les formes de comportament entre les persones que viuen en societat. Un significat que no ha de ser contradictori amb el respecte dels anomenats drets civils o drets que afecten la llibertat de les persones que viuen en societat.

A Reus, el govern municipal ha proposat una «Ordenança de Civisme» que, malgrat el seu enunciat –«reconeixement del dret de la ciutadania a comportar-se lliurement en els espais públics»–, pot afectar greument la llibertat de les persones i les seves possibilitats de treballar lliurement per la millora de la societat, des de vessants diversos o posicionaments ideològics no coincidents amb els del govern.

Tot i que l'ordenança s'adreça al conjunt del municipi, s'adreça en molts sentits al nucli urbà més cèntric, perquè és en aquest espai, definit pel la formació urbanística de la ciutat al llarg de la història, on es concentra una part molt important de l'activitat comercial, associativa, lúdica, turística o festiva de la ciutat. És alhora, la part de la ciutat on l'espai públic és més limitat i condicionat per les múltiples activitats que s'hi realitzen.

En les societats mediterrànies com la nostra, el carrer i la plaça són espais cabdals en la vida quotidiana de les persones. Han estat i són lloc de relació, de convivència i de conflicte, d'expressió d'idees i tensions, de trobada, de comunicació... La nostra ha estat –i és encara, en bona part– una societat que viu al carrer una part important de la seva experiència col·lectiva.

L'ordenança que proposa el govern municipal reusenc, més que afavorir la convivència i voler mediar en els inevitables conflictes, sembla limitar-se a considerar l'espai públic com una mercaderia – un recurs per a recaptar diners mitjançant la concessió de llicències d'ús– i com un espai a controlar. En aquest sentit, l'ordenança arriba després d'un procés de privatització de l'espai públic més que evident en les places i carrers del nucli antic.

En una interpretació estricta de la norma, la ciutadania només és plenament lliure per desplaçar-se d'un edifici a l'altra, anant pel carrer, passejant, reposant en els cada cop menys espais públics habilitats –en el centre urbà– o consumint en els establiments i comprant.

Qualsevol altra activitat individual o col·lectiva, sobretot si va lligada a una pràctica associativa, pot ser controlada pels agents de l'autoritat, que avaluaran el seu grau de "civisme", si és que no necessita, ja de començament, una autorització explícita per part de l'Ajuntament.

Si aquesta interpretació sembla massa estricta, podem valorar alguns exemples. Com el fet que els grups de persones que disfruten de l'oci nocturn o omplen els carrers quan hi ha una ruta del "ganxet pinxo" no plantegen cap problema, malgrat que sense presentar actituds individuals degradants ni violentes, la simple concentració de persones ja generi cridòria i notable soroll. En aquesta línia, l'Ajuntament fa campanyes i crides a la responsabilitat de persones i establiments per tal d'evitar conflictes i aconseguir una millor convivència amb el veïnat.

L'ordenança, però, no considera en absolut la plaça i el carrer com a espai preferents per a la relació, l'esbarjo o la creativitat, fent una crida a la necessària responsabilitat com en el cas anterior. Es limita a prohibir, enumerant situacions –algunes molt imprecises– en què les actuacions d'un grup poden derivar en molèsties a d'altres. Un taller de manualitats, un joc de ciutat, un esplai o cau sortint al carrer –o de visita a Reus–, una performance artística o una animació musical, necessiten d'autorització municipal i poden ser –com, de fet, ho són– controlades pels agents de l'autoritat, mentre que una colla de consumidors sanament cridaners formem part del paisatge sonor més habitual de la ciutat.

D'altra banda, l'ordenança crea debats sobre aspectes irrellevants de la vida ciutadana. Probablement, a Reus, hi ha moltes més persones que han de circular amb la cara tapada per una màscara contra la pols, per raons de salut, que dones que porten burka per una discutible interpretació d'unes creences religioses. La formulació d'una idea tan senzilla com que tothom pugui identificar-se o ser identificat quan hi hagi una necessitat real –real!– de ser conegut esdevé motiu d'un debat que atia els sentiments xenòfobs, els prejudicis contra les persones vingudes d'altres països, amb arguments i sobre fets que res tenen a veure amb el fet de portar el rostre tapat i que afecten moltes més persones que un grup de dones concretes. Pretendre que amb aquesta formulació, l'ordenança vol fomentar la convivència resulta, com a mínim, sorprenent.

Una formulació no menys sorprenent que tot un seguit d'ambigüitats i inconcrecions que omplen la normativa, com la prohibició de la nuesa parcial, en una ciutat on molt rarament un pot trobar-se amb humans despullats circulant pels carrers. Què vol dir anar despullat en part? S'aplicarà el mateix criteri a l'operari que treballa en pantalons curts i una desgastada samarreta de tirants, que a la turista de llunyanes terres que visita la ciutat amb poca roba més que la que portaria en una platja de Salou, o al nen que corre en banyador per alguna placeta de nucli antic al bo de l'estiu?

Què vol dir obscenitat? Més enllà de l'oferta de serveis sexuals remunerats (ben poc explícita en els carrers del nucli urbà, on l'oferta es canalitza mitjançant anuncis a la premsa), on comencen i acaben les actituds obscenes? És més incívic el petó apassionat d'una jove parella heterosexual que el d'una homosexual? Posats a regular comportaments, la ciutadania té dret, com a mínim, a conèixer quin és el codi moral del govern.

No menys ambigua és la vinculació que es defineix entre alcohol – com a droga legal– i menors. I altres normes que freguen l'anècdota o la curiositat: és prohibit practicar la vidència o fer trenes a la via pública, però encara no inflar globus o fer avions de paper... Penjar llufes per Innocents serà incívic? O les protegeix la tradició?

Si el carrer és espai de comunicació, com s'anuncien les activitats culturals i associatives? Com s'expressen les crítiques o es convoquen les concentracions de caire reivindicatiu? En uns espais insuficients que l'Ajuntament mai ha fet respectar? I demanant permís –l'ordenança no parla de comunicar, sinó de demanar autorització– amb la qual cosa l'autoritat es reserva el dret a no autoritzar allò que no li sembli adient als seus polítics? A banda dels nombrosos supòsits punibles en la normativa, hom pot fer servir el seu propi cos com a home/dona anunci? O, aleshores, li serà aplicable algun altre article?

Tot plegat i deixant de banda consideracions de política partidista, electoralisme, que no ens corresponen, els sotasignants –com a persones que ens hem format en l'àmbit de l'antropologia social, treballem en l'estudi de la festa i la cultura com a espai de cohesió social i construcció d'identitats col·lectives, amb major o menor experiència en la pràctica de la cultura de carrer– considerem que aquesta proposta d'ordenança presenta, com a mínim, greus errors

en el seu redactat que propicien interpretacions aleatòries i que, en molts sentits, va en la direcció contrària als objectius que teòricament vol defensar.

Per tant, considerem que ha de ser retirada immediatament. I des de la societat civil ens oferim a col·laborar amb l'Ajuntament en la recerca d'una millor convivència ciutadana.

Carrutxa

Reus, abril de 2014